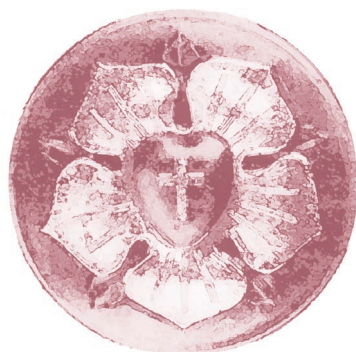

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: BARN OG FORKYNNELSE

LEDER

BARN OG FORKYNNELSE

ARTIKLER OG INNLEGG

Å PRAKTISERE TRO SAMMEN

TA SATS – MEN VÆR NÅDIG
MOT DEG SELV

HVA SLAGS FØDE TRENGER BARNET?

NÅR BARN LÆRER

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

ASKEONSDAG

1. SØNDAG I FASTETIDA

2. SØNDAG I FASTETIDEN

BARN OG FORKYNNELSE

”Kirken var stappfull. Alle barn under ti år ble bedt om å komme og sette seg på gulvet lengst frem i midtgangen. Der satt de og måtte bøye nakken, noe som var veldig ubehagelig, for å se presten som sto oppe på prekestolen og snakket til dem. Så stilte presten et spørsmål med kraftig og tydelig stemme som ga gjenklang i kirkerommet.

– Hva er det som fins i skogen, barn?

Selv om ordene ble kastet ut over hodene deres, ut mot den voksne forsamlingen bak dem, så var det meningen at de minste foran skulle svare, og Lydia var ikke sen.

– Trær, mose, maurtuer, bjørn, sau, stener, det rant ut av munnen. De andre barna fikk ikke sagt et ord. Presten smilte, men var ikke helt fornøyd, for han ropte igjen ut over hodene deres, med

en stemme som minnet om stemmen til Gud.

– Hva er det som fins i skogen barn?

Lydia fortsatte. Hun skulle finne svaret.

– Pinner, piggsvin, gjemmesteder, blomster, hytter i trærne, kongler, skogmus.

Selv tenkte Anders: Det er noe lureri med spørsmålet.

– Hold opp, Lydia, det er ikke meningen at du skal greie det.

– Joda.

– Neida.

– Hysj! Joda!

Det er noe lureri, og svaret er enten Gud eller Jesus.

– Si Jesus, hvisker Anders.

– En sti! skriker Lydia

– Hva er det som fins i skogen barn? skriker presten til svar.

Og Lydia reiser seg opp og med klar og tydelig stemme sier hun:

– Alt jeg har sagt fins i skogen, prest!

– Jaaa, du var flink, du, men det var ikke akkurat det jeg tenkte på, svarer presten. Vær så god og sitt, unge mann!

– Jeg er Lydia, sier Lydia.

Forsamlingen ler, og Lydia setter seg.”

Det er den voksne Lydia og broren Anders som mimrer om et kirkebesøk i barndommen i boka ”Hva er det som er i skogen barn” (2002) av Beate Grimsrud.

Og som prest synes jeg fortellingen både er tankevekkende og angstfremkallende.

For selv om man kanskje for lenge siden har gått ned fra prekestolen på gudstjenester hvor barn er i fokus, og prøver ikke å snakke med en stemme ”som minner om stemmen til Gud” (antakeligvis den ultimate prestestemme), så kan det virkelig kjennes ut som et farefylt sjansespill å forkynde for barn.

Å invitere barn til å svare på åpne spørsmål (når det ønskede svar egentlig er ganske så lukket), er da også en risikospport og kan følgelig heller ikke anbefales – med eller uten barn som Lydia i forsamlingen. Men det har vi kanskje også lært av egen erfaring? Jeg husker i alle fall flere eksempler på at åpne spørsmål fort fører en ut på vidottene; en fireåring som har bestemt seg for å

... barn har jo ikke
voksnes evne
til å late som...

snakke om gårdsdagens kinobesøk, uansett hva spørsmålet er, er ingen spøk!

Så prøver man da å legge til rette for forkynnelse og kommunikasjon – gjøre rommet klart, prøver å finne en rolle som ikke er en preste-parodi, men heller ikke vipper helt over i en oppforsert barne-TV-vert (på speed). Og jeg synes nok jeg kan bli veldig selvsikkert i prosessen (Blir dette dumt? Hvorfor gjør jeg dette? Er dette for vanskelig for de minste? Er dette for banalt og klisjeaktig for de voksne som tross alt er til stede, ja, som kanskje til og med er i stort flertall?). Å møte de minste i øyehøyde kan kreve at jeg må ut av komfortsonen, gjøre noe litt annerledes enn det jeg vanligvis gjør. Men i bunn og grunn må det jo også være rom for at dette kan jeg gjøre, som det mennesket jeg faktisk er.

Umiddelbar tilbakemelding kan jo i forbindelse med forkynnelse for barn være både av det gode og det onde. For barn har jo ikke voksne evne til å late som og ”oppføre seg”. Mysterier mister man dem, så mister man dem. Og kommunikasjonen og liturgiens sammenbrudd kan oppleves smertefullt.

I redsel for ikke å holde på oppmerksomheten kan man jo også bli så kreativ at man ender opp med å forkynne noe helt annet enn det man egentlig hadde tenkt. En gang opptrådte jeg med en snakkende blomst i en familieligudstjeneste, og syntes jo selv at jeg fikk sagt mye både viktig og riktig i samtalen med ”blomsten” og medarbeideren gjemt bak prekestolen med mikrofon. Det var bare det at i *årevis* etterpå ble jeg gjenkjent av en liten kar som med utestemme gjerne gjorde hele butikken oppmerksom på at ”DU SNAKKET MED EN BLOMST I KIRKEN, DU. DET GÅR IKKE AN!” Åpenbart husket han ikke noe annet enn at blomsten snakket, men dette husket han til gjengjeld veldig godt! Og det er da også en fallgrube, at virkemidlet huskes, mens det man ville formidle/forkynne, er glemt eller aldri helt fikk heftet seg på hos tilhøreren (Apropos: I fortellingen om Lydia og Anders viser det seg også at

de strever med å huske hva presten faktisk ville fram til med sitt spørsmål om hva som er i skogen. Anders mener at det var de røde merkene i skogen – Turistforeningens, kanskje – men hvorfor? Nei, det husker ingen av dem lenger...).

Så det kan være mye å tenke på, og jo mer vi vet både om barn og om hva som viktig når vi kommuniserer med/forkynner for barn, desto bedre er det jo.

For forkynne for barn skal vi. Jeg vil det i alle fall så gjerne! I våre trosopplæringstider, hvor vi stadig minnes på hvor viktig det er å gi det videre, overlevere for å overleve, har vi det stadig høyt oppe i bevisstheten.

En ny generasjon med blanke øyne, relativt kort evne til konsentrasjon og ben med mye spring i. er blitt døpt inn i våre menigheter og skal læres opp i den kristne tro, få gjøre seg trosserfaringer og på alle måter inviteres inn i troens mysterier, og ansvaret kan hvile tungt på den som kan både lukke opp og stenge dører i dette uoversiktlig landskapet.

Å gjøre evangeliet gripbart og aktuelt, også for de minste er utfordrende, noen ganger veldig morsomt og inspirerende, men det er i alle fall uten tvil en helt nødvendig oppgave.

Så kan vi få noe hjelp på vei i dette viktige oppdraget i dette nummeret av Luthersk Kirketidende. IKO-rådgiver Jorunn Blindheim, kapellan Sindre Skeie og sogneprest Silje Sørebo gir oss kunnskap, tips og deler raust av sine erfaringer med oss på dette området. Av alt det kloke som her blir sagt, tar jeg spesielt til meg Sindre Skeies ord om å være nådig mot seg selv, både i forkant og i etterkant. Det skal jeg huske på.

God lesning!

.....
ANNE GRETE LISTRØM
ANNE.GRETE.LISTRØM@OSLO.KIRKEN.NO

Å PRAKTISERE TRO SAMMEN

AV JORUNN BLINDHEIM, RÅDGIVER, IKO
JORUNN.BLINDHEIM@IKO.NO

Hysj, vær stille, sitt rolig!

Lavmeldte voksne stemmer i kirkerommet prøver å roe barna. Barn er barn, også i kirkerommet. Når liturgien og prekenen tilsammen består av så altfor mange stor ord, så er det ikke lett å være barn! Det er viktig å finne formidlingsformer som kommuniserer til både barn og voksne. Foreldre og barn ønsker å bruke søndagen sammen, og da må gudstjenesten og forkynnelsen kommuniserer til både store og små.

Er det mulig å feire gudstjeneste på en slik måte at barn og voksne deltar i et likeverdig fellesskap?

Det er fort gjort å havne i en grøft av banaliteter, i et såkalt barnevennlig språk som setter den voksne på sidelinja – eller ha mange liturgiske elementer som i kombinasjon med en formidlingsform som er overlesset med mange virkemidler, bare blir for mye for både store og små.

Jeg har i mange år vært engasjert i samarbeidet om gudstjenester i rollen både som kateket og som barnekordirigent. På IKO har jeg også de siste årene jobbet som faglig rådgiver med gudstjenester for store og små. Etter mye prøving og feiling bruker jeg nå stikkordene involvering, sansing og forenkling. Min erfaring er at dette er ord som gir hjelp til å igangsette gode læringsprosesser i barn.

INVOLVERING:

Barn er ikke ”pynt” i kirkerommet, eller noe søtt å se på. De kan være med å feire på en reell og involverende måte. I gudstjenesten feirer og tilber barn og voksne sammen med sine eksplisitte uttrykk. Reel involvering handler om at de an-

svarlige for gudstjenesten må møte barna i forkant, snakke med dem om å feire gudstjeneste sammen og gi dem noen oppgaver som er meningsfulle. Barn lærer ved å delta.

SANSING I LITURGIEN

- 5- tegnsbønnen (Samlingsbønn nr. 7, Ordning for hovedgudstjenesten, s 31-31) involverer de miste barna med bevegelser som medliturger.
- Kyrie-ropet kan åpnes opp ved å fortelle fortellingen om Bartimeus i kombinasjon med menighetens Kyrie-rop (Fra babysang til skolestart / IKO, s 88).
- Dans gloria – barn som danser gloriadans med flagrende silkesjal i alle farger opp midtgangen.
- Fortell bibelfortellingen uten fortolkninger, men med åpne spørsmål og samtale der barns svar og spørsmål møtes i en respektfull atmosfære. Barns svar er ikke underholdning, men uttrykk for undring og tro. Bruke gjerne effekter som barna kan hvile blikket på som bilder, symboler m.m.! Levende fortellinger appellerer både til store og små.
- Syng med hele kroppen! – bruke bevegelses-sanger og gjerne stå under noen av salmene.
- Delta i regnbuebønnen (Fra babysang til skolestart / IKO, s 91) der barna kan vise fargerike sjal i riktig farge under hvert ledd. Fargesymbolikken leder tankene til temaer i forbønnen.
- Nattverd i kombinasjon med bønnvandring med ulike stasjoner der barn og voksne sammen tar kan velge ulike uttrykk i

møte med Gud (Bønn med alle sanger / IKO)

- Kjenne velsignelsen. Syng den som bevegelsessang (En ring av gull / IKO) eller bruk den aronittiske velsignelsen! Ta gjerne imot velsignelsen med hele kroppen, tegn korsets tegn og kast velsignelsen opp i luften for så å ”smøre inn” hele kroppen med Guds velsignelse.

FORENKLING

Min erfaring er at det er mulig å formidle slik at det gir mening for barn og voksne sammen, men

da er det viktig å forenkle. Begrens antall ord og virkemidler, slik at barn og voksne ikke må streve for å delta!

Å se barn som praktiserer sin tro er hellige øyeblikk som også kan gi åndelig påfyll til den voksne. Barn kan bryte ned terskler slik at flere voksne kan delta i sangen og bønningen, motta nattverd og kjenne seg hjemme i gudstjenesten. Det handler mye om tilrettelegging og valg av liturgi, sang, salmer og trospraksiser som barn og voksne kan delta sammen i. Da er det mulig å meditere og be i en atmosfære som for mange oppleves som hellig bevegelse.

ARTIKKEL

TA SATS – MEN VÆR NÅDIG MOT DEG SELV

AV SINDRE SKEIE, KAPELLAN I SØREIDE MENIGHET
SINDRE.SKEIE@BERGEN.KIRKEN.NO

Denne artikkelen er til deg som føler at det står ekstra mye på spill når du skal forkynne for barn.

Gjennom mine sju år i prestetjeneste har jeg faktisk aldri vært så skjelve som jeg var kvelden før jeg skulle være prest ved familiegudstjeneste for første gang. Jeg var livredd for å mislykkes i å få kontakt med barna, særlig fordi foreldrene skulle være til stede, og fordi det skjedde på en familieleir, slik at jeg ikke ville ha noe sted å gjemme meg bort etterpå.

Så hvis noen hadde fortalt meg den kvelden at jeg to år senere skulle være med og skrive en bok med andakter for barn, så ville jeg ha neppe ha trodd dem. Men så viste det seg at det gikk bra

med den første familiegudstjenesten, og plutselig forsto jeg at jeg var glad i å forkynne for barn, faktisk så mye at jeg nå kan si at dette er noe av det jeg liker aller best med prestetjenesten.

Jeg har vært prest i syv år. Og fordi jeg er glad i tallet syv, følger her en liste med syv enkle råd til deg som i likhet med meg føler at det står ekstra mye på spill når du skal forkynne for barn.

1. VÆR NÅDIG MOT DEG SELV I FORKANT.

Min erfaring er at jeg ofte har store planer om grundige forberedelser, men at dagene like ofte fylles opp av andre gjøremål. Derfor er det viktig

å ha en avklart holdning til hvor mye tid og krefter man kan og vil vie til forberedelsene. Når jeg har sett timeplanen fylle seg opp i tiden før en familiegudstjeneste eller liknende, har jeg ofte justert ned ambisjonsnivået. Mange ganger har tidspress tvunget meg til å gjøre ting enklere enn jeg først hadde tenkt. Og overraskende ofte har det enkle vist seg (ja, faktisk) å være det beste. Så tenk gjennom dette: Har du gjort noe annet tidligere, kanskje et annet sted, som med noen tilpasninger kan brukes om igjen? Eller er det kanskje noen andre i staben eller menigheten som kan hjelpe deg med noen av forberedelsene? Og sist, men ikke minst: Gå for kvalitet – men på et eller annet punkt må du stoppe opp og si: Så langt kom jeg denne gangen. Nå er resten i Guds hender.

2. TA SKIKKELIG SATS!

Å forkynde for barn er alltid en risikosport. Ofte vet man ikke hvor mange barn som kommer. Noen ganger er det en viss fare for at det ikke kommer noen i det hele tatt. Du vet heller aldri helt sikkert om barna vil være med på det du har lagt opp til. Men du er nødt til å ha som din hovedplan at du vil henvende deg til barna. Hvis du, som voksen, snakker til en forsamling av både barn og voksne, vil barna tro at du henvender deg til de andre voksne, med mindre du helt tydelig tiltaler *barna*. Og ja, det er skremmende, for du gir fra deg kontrollen, men du må våge å ta sats hvis du skal lykkes. Dette kan kanskje oppleves som en kontrast til det å være nådig mot seg selv. Men her er det, som så ofte ellers i troen og i prestetjenesten, en spenning mellom det å *hvile* i vissheten om at det er Guds kraft og ikke vår egen som er virksom, og det å *arbeide* med respekt og ærefrykt.

3. VÆR BEVISST PÅ HVILKEN SITUASJON FORKYNNELSEN SKAL SKJE I.

Ofte finnes det noe i rammene omkring forkyntelsen, som kan gi ideer om hvordan barna kan involveres. Kanskje kan du vise til eller bruke noe som allerede finnes i kirkerommet; kanskje er det noe spesielt å feste seg ved i den aktuelle

tiden og dagen i kirkeåret, eller kanskje dagens prekentekst inneholder eller viser til en bibelfortelling som du kan gi videre til barna. Bestem deg også for hvilket stemningsleie du vil legge deg i. Er det en familiegudstjeneste med mange feststemte mennesker til stede, eller er det en samling for en mindre barnegruppe som skal på oppdagelsesferd i et hellig og annerledes rom? Noen ganger vil du sette festen og gleden i sentrum. Andre ganger vil du ha en undrende, ettertenksom stemning. Det kan også være mulig å skape rom for ulike stemninger i løpet av en gudstjeneste, men det er ikke nødvendigvis så enkelt. Jeg har i alle tilfelle erfart at det er mye lettere å skru barna opp enn å roe dem ned igjen. Skal forkynnelsen skje i en gudstjeneste, er det ofte lurt å begynne gudstjenesten med det som krever mest konsentrasjon og stillhet. Og hvis du har med mange små barn å gjøre, så må ikke gudstjenesten bli for lang.

4. "DU ER IKKE EN KLOVN, MEN EN PREST!"

Disse ordene fikk jeg høre fra en kollega mens vi planla en familiegudstjeneste. Jeg syntes selv at jeg hadde fremsatt en rekke artige forslag til ting som kunne komme dalende ned fra orgelgalleriet under prekenen. Med den nevnte kommentaren fikk kollegaen meg til å forstå at jeg hadde glemt å tenke over hva jeg egentlig ønsket å forkynde. Til slutt endte vi likevel opp med noe jeg syntes var morsomt, samtidig som det var innenfor det vi følte den gudstjenestelige rammen tillot, og noe jeg gledet meg til å involvere barna i under gudstjenesten. Og her er vi ved noe som for meg er et nøkkelpunkt:

Prøv hver gang du skal forkynde for barn, å finne frem til noe fra troens verden, som du har *lyst* til å gi videre til barna, noe du synes er gøy, eller noe du synes er fint, spesielt, merkelig, vakkert. Det trenger slett ikke å være noe spektakulært. Like mye som barn liker lekne voksne eller voksne med showtalent, så liker de trygge voksne, varme voksne, interesserte voksne, voksne som gjerne vil fortelle dem noe, og først og fremst: voksne som åpner for at barna får bidra. Den store oppgaven for alle som forkynder

for barn, er å finne frem til noe i en selv, som er i kontakt med noe i barna. Og da er min enkle teori at hvis du finner et slikt kontaktpunkt mellom deg og barna, enten det er din trygghet, din humor, din undring eller hva det måtte være, så er du ikke bare i kontakt med barna, men med noe allmenmenneskelig, og dermed også med de voksne som er til stede.

5. SPILL PÅ ANDRE.

De fleste prester har et ønske om å involvere flere i planleggingen av gudstjenesten. Ofte kan det likevel bli både lørdag kveld og natt til søndag før man får forberedt seg til forkynnelsen, og da tenker man kanskje at det er for sent å involvere andre. Men det går fint an å planlegge noen små oppgaver som man kan tilby til barna (og kanskje noen voksne) når gudstjenesten er godt i gang.

I teateret snakker man om ”den fjerde vegg”: Mellom scene og publikum finnes det en usynlig vegg. Publikum deltar ikke på noen måte i forestillingen; de sitter på utsiden av veggene og ser inn. I en del nyere teaterkunst leker man med å rive ned denne veggene og involvere publikum på uventede måter. Gudstjenesten er en fellesskaps-handling og skulle derfor ikke ha noen slik ”fjerde vegg” mellom liturg/predikant og menighet. Men risikoen er der alltid for at det oppstår en slik vegg, at menigheten blir publikum i stedet for deltakere. Ikke minst er denne faren til stede under prekenen, og derfor må predikanten ha det klart for seg at *også forkynnelsen er en fellesskaps-handling*, og særlig tydelig må dette være når man skal forkynne for barn. Men også resten av gudstjenesten er menighetens felles handling, og liturg og predikant har som en sentral del av sin tjeneste å holde den fjerde vegg borte og gjøre menigheten deltakende. Mer om dette i neste punkt!

6. NOEN PRAKTISKE TIPS.

– I en familiegudstjeneste må barna tas med helt fra begynnelsen. Du kan for eksempel si en setning eller to i inngangsordene, som bare er til barna, eller vise frem en gjenstand og knytte noen få ord til den; du kan stille barna et spørsmål som på et eller annet vis er relatert til dagens tema,

lære bort en sangstrofe eller en regle som skal brukes senere i gudstjenesten, eller gi dem i oppgave å tenke over noe frem mot prekenen. Dette ser jeg på som så viktig at jeg gjør det helt konsekvent.

– Let etter uventede steder i gudstjenesten, hvor barna kan involveres. For tekstlesningen, for eksempel, tar jeg alltid frem en nokså stor Bibel hvor bokmerketråden på forhånd er lagt på plass ved bibelstedet som skal leses, og så spør jeg om det er et barn som har lyst til å åpne Bibelen. Det er det alltid noen som vil. Mer skal det ikke til, så kjenner barna at de er en del av det som skjer rundt tekstlesningen.

– Forkynnelsen må inneholde noe som er *til barna*. Det kan være at du tar utgangspunkt i en situasjon de gjenkjenner fra sine egne liv. Eller det kan være en gjenstand som vekker nysgjerrigheten deres. Eller det kan være noe de får være med og gjøre. Eller det kan være at du har tilrettelagt deg en fortelling slik at den er blitt din egen, og du gjenforteller den på en måte som gjør fortellingen levende for barna. Mulighetene er mange. Uansett synes jeg som regel at det er en god ting at barna får komme frem under prekenen.

– Blant har jeg laget en liten regle, gjerne en enkelt setning med en tydelig rytme, som barna får være med og si en del ganger underveis i forkynnelsen. Barna synes også det er morsomt hvis de voksne blir invitert til å gjøre det samme. En gang prekenen handlet om hvem som er størst i Guds rike, fikk jeg alle barna til å si i kor: ”Jeg vil være størst! Jeg vil være størst!” og så videre. Så lot jeg de voksne si det samme: ”Jeg vil være størst,” og deretter fikk jeg barna og de voksne til å si det annenhver gang, om og om igjen, høyere og høyere, for å illustrere disiplens diskusjon i Mark 9,34. I en fullsatt kirke fungerte dette godt, samtidig som det lot alle få komme på insiden av fortellingen – selv om noen av foreldrene påpekte etterpå at jeg hadde fått hele kirken (som ligger i Bergen) til å snakke øst-landsk.

– Får jeg dårlig tid til å forberede meg, har jeg en nokså fast nødløsning. Da pleier jeg ofte å ta med meg noen esker og bokser av ulikt utseende.

I hver eske legger jeg en gjenstand som er forbundet med en del av dagens preken. Under prekenen lar jeg hver eske bli åpnet av et barn. Barnet får løfte opp gjenstanden fra esken og holde den frem så alle ser, og så forteller jeg den delen av prekenen som har med denne gjenstanden å gjøre.

– Noe av det jeg synes har fungert aller best, er de gangene forkynnelsen på en eller annen måte tegner opp en konflikt eller et problem som finner sin løsning i en fellesskapshandling som ikke bare barna, men hele menigheten deltar i. En gang prekte jeg over teksten om den smale port som var så vanskelig for en voksen å komme inn gjennom. Prekenen sluttet med at alle i kirken fikk komme frem og gå gjennom en port – porten besto av en trestav og to voksne som holdt den høyt opp mellom seg – mens alle sang en enkel, repeterende sangstrofe: ”Gud, la meg være ditt barn”. Slik ble budskapet helt tydelig: Det eneste man trengte å gjøre for å få gå inn gjennom den smale port, var å be om å få være Guds barn. Dette var et bevisst forsøk på å ta utgangspunkt i søndagens prekentekst og gjøre noe meningsfullt ut av den, selv om den ikke var noen opplagt barnevennlig tekst.

7. VÆR NÅDIG MOT DEG SELV I ETTERKANT!

Folk som jobber med for eksempel scenekunst eller direktesendt fjernsyn, har ofte en høyere bevissthet enn oss kirkefolk om at kroppen og hjernen fortsatt arbeider på høygir etter at teppet er gått ned, eller kameraet er skrudd av. En skuespiller går vanligvis ikke ut og mingler med publikum rett etter forestillingen, heller ikke en musiker etter en konsert. En prest, derimot, skal ubesværet takle overgangen fra alter og prekestol over til kirkekaffen hvor man helst skal fortsette arbeidsdagen som en oppmerksom medvandrer; man skal se og lytte og gjerne være klar til å svare på spørsmål om neste ukes gjøremål, mens man egentlig kunne ha trengt litt tid for seg selv. Mange av oss er ekstremt sårbare akkurat da, og all kritikk kan gjøre vondt, om den er aldri så konstruktiv. Jeg tror de fleste av oss ønsker respons, men for min del vil jeg gjerne ha den på et annet tidspunkt. Jeg må ha adrenalin ut av kroppen først. Jeg trenger litt avstand til det hele før jeg kan ta andres mening inn over meg (Men et rosende ord fra en eller to blir jeg alltid glad for. Det er egentlig alt jeg behøver for å føle meg trygg på at det i hvert fall ikke gikk helt galt).

Derfor: Når du har gjort ditt, og du har begynt å roe ned, da skal du gjenta det du sa til deg selv litt tidligere i prosessen: ”Så langt kom jeg denne gangen. Nå er resten i Guds hender.”

HVA SLAGS FØDE TRENGER BARNET?

AV SILJE SØREBØ
SILJESOREBO@HOTMAIL.COM

I løpet av barnas første leveår er barna, sammen med mamma eller pappa, ganske ofte innom helsestasjonen. Et av temaene som helsesøster tar opp, er barnets føde: "Husk tran eller D-vitamin-sprøyter fra 3 ukers alder!" "Fast føde kan introduseres fra ca. 5-6 mnd alder..." "Husk, ikke honning før barnet er fylt ett år!" Vi får vite at det er viktig at barnet får god og sunn føde som passer til den alderen som barnet har. Nå er det jo slik at det finnes mange råd, og selv de lærde strides når det gjelder hva som til enhver tid er god og riktig mat til et lite barn. Alle er likevel enige om sunn mat er viktig.

Men hva med barnas åndelige føde? Bruker vi tilsvarende mye tid på å diskutere eller være oppmerksomme på hva som er god og riktig føde for barnet til enhver tid? Hva slags åndelig føde trenger barnet for å være sunt etter hvert som det vokser opp? Er det noe slags føde som man må vente med å introdusere til barnet når en viss alder? Hva slags mat skal vi forkynne gi barna når vi forkynner ved familiegudstjenester eller andre gudstjenester hvor barn er tilstede, på trosopplæringstiltak eller andakter på barnekoret?

Jeg regner med at det er flere prester enn meg, som syns det kan være krevende å gi barna god og riktig føde. Det har nok ofte hendt at jeg har tatt for lett på arbeidet med bibeltekstene når jeg skal preke til barn. Jeg tenker at prekenen må være kort og enkel, og det er lett å havne i det banale, lettvinne eller kanskje det moralistiske. For litt god moral er vel enklere for barnet å forstå enn evangeliets mysterier? Slik kan man tenke mer eller mindre bevisst, og så ender man opp med å redusere evangeliet til en moralregel

om at vi skal være greie med hverandre. Noe av utfordringene kan være at en del av oss står i en preken-tradisjon der prekenen bør ende i et slags dogmatisk prekenpoeng, og når vi da skal preke for barn, gjør vi disse poengene så enkle at vi tror at det kan være mulig for barna å forstå dem. Dessverre er da veien kort til påstander som barnet fort vil forkaste i møte med livets harde realiteter. Den amerikanske homiletikeren Thomas G. Long hevder at hvis det i det hele tatt skal prekes spesielt til barn i gudstjenester, så bør dette ofte skje i fortellingens form og ikke ved dogmatiske prekenpoeng. Prekenpoeng fordrer at den som lytter, evner å tenke abstrakt. Fortellingens fordeler er at vi lytter til den ved å se bilder i hodene våre og leve oss inn i handlingen som skjer. Fortellingen er åpen på den måten at man kan leve seg inn i den på ulike nivåer. Fortellinger kan makte å tale til både barn og voksne.

Mange har fått øynene opp for viktigheten av fortellinger i livene våre og viktigheten av å gjenerobre bibelfortellingene. Fortelling er inn i tiden. Men kanskje er det på tide, i enda større grad, å spørre: Er enhver bibelfortelling god føde for barn bare fordi det er en fortelling? Er en fortelling god og riktig føde bare fordi den er spennende og fanger oppmerksomhet? Kan enhver fortelling serveres bare man anretter den på en lettpiselig måte? Hva slags fortellinger svarer til det behovet som barn har for riktig føde på sitt utviklingsstrinn? Dette er spørsmål som jeg håper det blir mer samtale og refleksjoner rundt i årene som kommer, både i trosopplæringen og i gudstjenestearbeidet. Jeg skulle i alle fall ønske

meg flere faglige innspill på dette.

En person som allerede har bidratt godt på dette området, er Inger Marit Brorson. Hun har oversatt flere bøker innenfor barneteologi til norsk, blant annet "Barnets religiøse potensial" av Sofia Cavaletti, og hun holder kurs i "Den gode hyrde katekese". "Den gode hyrde katekese" er trosopplæring som springer ut av Montessori sin pedagogikk, men som er utviklet av Sofia Cavaletti og Giana Gobbi i Roma. Denne katekesen fokuserer på hva barnet trenger, og på hva som er barnets egen teologi på ulike alderstrinn. På "Den gode hyrde katekese" sin norske hjemmeside kan vi lese følgende:

Sofia Cavalletti og hennes medarbeidere har presentert bibelske tekster, liturgi og andre trosrelaterte emner for barn over hele verden [...] og har funnet at barn har sin egen teologi. Ut fra barnas respons på ulike bibelske fortellinger har man kommet frem til at barna utvikler sin tro fra

- behovet for en kjærlig Gud (2–6 år)

- en tilgivende Gud (6–9)

for deretter å gå over i en fase av etterfølgelse

- imitatio (9–12)

Den teksten som harmonerer aller best med barns gudsbehov og teologi i alderen 2–6, er lignelsen om Den gode hyrde. Derav har hele katekesen fått sitt navn.

Cavalletti kaller alderen 3–6 år for "den religiøse gullalderen" og hevder at i denne alderen er barnet spesielt mottakelig overfor den religiøse virkeligheten og mysteriet. Det barnet får forkynt og opplever i denne alderen, kan gjøre stor innflytelse på barnas senere gudsbilder.

Det finnes ulike innfallsvinkler for å diskutere hva som er gode bibelfortellinger og åndelig føde for barn på ulike alderstrinn: Utviklingspsykologi, konteksten barna lever i, og barnas individuelle forskjeller. Det er mange hensyn å ta. Selv om vi kanskje ikke har fasitsvarene, tenker jeg at dette er viktige spørsmål å reflektere og samtale videre rundt for oss predikanter.

Jeg begynte med å spørre hva som er god og sunn føde i forhold til den alderen barn har. Et annet viktig spørsmål når det gjelder ernæring, er størrelsesforholdet mellom de ulike komponentene i kostholdet. Hva slags føde trenger barnet mye av og hva trenger det litt av. Hvordan skal man sette sammen et måltid slik at næringsopptaket blir optimalt? Hva skjer hvis noe av det man skulle hatt litt av, blir det dominerende i kostholdet?

Det kan være mange utfordringer i forhold til det å skulle fortelle bibelfortellinger til barn. En utfordring som særlig gjelder for NT, er at mange fortellingene i evangeliene jo egentlig ikke er fullstendige fortellinger, men små episoder i fortellingen om mannen Jesus fra Nasaret, små kapitler i en større narrativ. Det ikke sikkert det alltid vil være klokt å servere disse episodene uten å sette dem inn i en større narrativ og teologisk sammenheng. Ta for eksempel en del av underfortellingene! Visse måter å fortelle disse fortellingene på vil kunne gi oss bilde av at Jesus var en mirakelmann eller trollmann som kan fikse alle våre problemer. I tillegg er fortellingene om Jesus korte. De kan trenge at vi lager både en innledning for å gi oss tid til å identifisere oss med personene i fortellingen, og en avslutning for ikke å bli stående i løse luften. Slik jeg ser det, stiller det seg noe annerledes med de fortellingene og lignelsene som i evangeliene presenteres som Jesu egne fortellinger. Mange av disse har en fortellingsstruktur som gjør at det er enklere å formidle dem slik de står. Uansett hvilke fortellinger vi forteller, er det spennende å forsøke å lytte etter hva barna sitter igjen med. Hva var det som ble dominerende i den føden vi gav dem? Hva var det som ble mindre viktig? I alt som jeg er usikker på når det gjelder barn og forkynnelse, er det én ting som jeg er sikker på: Jo mer vi samtaler med barn, desto flere gode innspill får vi på hva som er god og riktig føde for barna.

NÅR BARN LÆRER

AV JORUNN BLINDHEIM, RÅDGIVER, IKO
JORUNN.BLINDHEIM@IKO.NO

Trosopplæringsreformen har helt fra starten betont at trosopplæring må forstås som en totalformidling av den kristne tro. I førskolealderen skjer læring gjennom deltakelse i ulike fellesskap og praksiser hjemme, i barnehagen, på lekeplassen eller i kirken. Barn lærer sammen med andre barn i fellesskap og ikke bare gjennom overføring av et kunnskapsinnhold. God sammenheng mellom læringsarenaene kan forsterke barns mulighet for læring.

Læringen er situert, det vil si knyttet til sosiale handlinger og betinget av læringens situasjon. Sted, tid og ramme for læringen er med og preger situasjonen og resultatet (Afdal 2008:238). Det fysiske rommet som brukes i samlinger, har derfor en stor betydning for læringsutbyttet og opplevelsen.

Barn er ikke passive mottakere av trosopp-

læring, men aktive aktører som sanser og fortolker virkeligheten på sin måte. Små barn lærer gjennom å ta i bruk hele kroppen. Det betyr at læring ikke er isolert til en kognitiv prosess. Hos små barn skjer læring med alle sanser. Evnen til abstraksjon er ikke godt utviklet; derfor er det viktig at kirkens medarbeidere i formidlingen bruker ulike konkrete eller såkalte primære artefakter i en lekende atmosfære. Det er også viktig å begrense antall ord.

I trosopplæringen snakker vi nå om at alle barn er subjekter i egen læring, og barneteologien betoner at barnet og den voksne har samme status overfor Gud. Opplæring i tro handler da vel så mye om relasjon og fellesskap som om prestasjon og kunnskapsoverføring. I dette fellesskapet må foreldre og barn få mulighet til å praktisere tro på en likeverdig måte.

FRA BOKFRONTEN

KJELL ARNOLD OG OLE JACOB NYHUS: KRISTEN TRO – OPPDATERT KOM FORLAG 2013

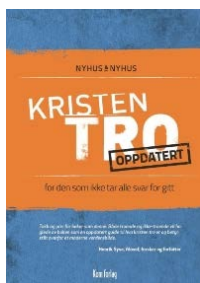
Det er et vågalt og ambisiøst prosjekt prestebroðrene Kjell Arnold og Ole Jacob Nyhus har gitt seg i kast med. Å presentere kristen tro i dag og samtidig oppdatere problemstillinger og vinklinger i teologi og kirkelige spørsmål for vår tids mennesker er et freidig og flott prosjekt. Ikke det at dette ikke har vært gjort før, men det er en original vinkling i denne boken, som jeg tror mange vil være glade og takknemlige for. Brødrene Nyhus har fordelt kapitlene i boken mellom seg; ett av kapitlene skriver de sammen. Teksten flyter fritt og fint mellom forfatterne, og språket er lett tilgjengelig. Kompliserte ord og uttrykk forklares på en grei måte.

Umiddelbart må det sies at dette er en annerledes spennende tilnærming til teologi og kristen tro. Og det er gjort med stor innsikt og en spesiell pastoral teft. I denne boken er det mindre professoral dybdeboring og mer plass til nysgjerrighet og åpnende refleksjon "for den som ikke tar alle svar for gitt" (bokens undertittel). Dette kommer tydelig til uttrykk allerede i åpnings-

kapitlet med enkle og gode filosofiske betraktninger om virkelighetsforståelse, noe som leder over i troen på Gud som Skaper og spørsmålet om vi kan vite noe om Gud. Gudsåpenbaring og virkelighetsforståelse er viktige og vanskelige sider ved kristen teologi. Nyere religionskritikk utfordrer kirken og teologiens virkelighetsforståelse og dens betydning på det sosialpolitiske området, særlig i forhold til makt og undertrykkelse. *Kristen tro – oppdatert* går ikke direkte inn i dette problemområdet, men erkjenner viktigheten både av den bibelske (spesielt de gammeltestamentlige profeter) og nyere religionskritikk. Jeg opplever boken som en troverdig brobygger i denne sammenheng.

Hoveddelen av boken følger et klassisk mønster med fokus på syndefallet og det tapte paradiset, og videre til budskapet om Jesus med vekt på inkarnasjonen og forsoningen. *Kristen tro – oppdatert* gir et forfriskende møte med Jesus Kristus, sentrum i den kristne tro. På en enkel og overbevisende måte får forfatterne frem Jesu radikale måte å åpne nytt landskap rundt seg, både religiøst og sosialt. At Jesus var "venn med tollere og syndere" og spiste sammen med dem, var et slikt radikalt oppgjør med rådende forestillinger (s 87). "Jesus skapte en frisoner rundt seg der utestengelse og fordømmelse tok slutt... Sakkeus ble fri fra sin grådighet, fariseerne fra sin selvgodhet, den prostituerte fra sin selvforakt. Noe løstet i dem. Noe begynte å vokse, et nytt håp, en ny frihet, et nytt selvbylde. Med Jesus Kristus kom også bildet av Gud i bevegelse." (s 91) Det kan faktisk også denne boken bidra til.

I kapitlet om Jesusbevegelsen og kirken – Følg meg – er det for øvrig et utdypende kapittel om

”frelsen”, et tema som ikke er mye fremme i dagens ”kirkespråk”, men som er sentralt i Bibelen. Frelse betyr så mye i Bibelen, sier forfatterne og samler frelsens mangfoldige perspektiver i fire begreper: Opplysning, frigjøring, forvandling, fellesskap. Fellesskap handler blant annet om å være kirke i verden, og ”statskirken” får passet sitt påskrevet: ”Alle former for fremmedfrykt eller nasjonale kirker som lar seg dirigere av staten, er derfor et svik mot evangeliet.” (s 157) Det bibelske budskapet om synd er heller ikke særlig fremtredende i moderne teologi og forkynnelse. I denne ”oppdaterte kristentroen” får vi tvert om vite at å bekjenne sine synder handler om å ta vare på sin verdighet. ”Mennesket må renses for å bli seg selv. Faren i dagens kulturklima er heller den grenseløse narsissismen som tenderer i retning av skamløshet og manglende evne til å se sin egen skyldighet... Guds frelse frigjør fra en tyngende fortid og får oss til å leve vendt fremover.” (s 151f)

På mange måter er denne boken en annerledes bibelteologi. Her er det jevnlig gode bibelreferanser eller lengre parafraiseringer av bibelfortellinger. Hvor luthersk boken er, er i og for seg irrelevant, selv om den er skrevet av to lutherske prester i Den norske kirke. Den fremtrer i alle fall som økumenisk åpen, ikke minst med flere sitater fra katolsk tradisjon. ”Mange av oss har kristne forbilder i andre kirker og søker åndelig føde i den verdensvide kirkes enorme forråd.” (s 158) – et sitat som sier mye om bokens spiritualitet. Uttrykket *Credo ut intelligam* (Jeg tror for å forstå) er i boken tillagt Augustin (s 148). Tradisjonelt blir dette uttrykket tilskrevet Anselm av Canterbury.

I beskrivelsene av det kristne livet er boken frigjørende praktisk og konkret. Her handler det om å ta imot Guds gaver og øve seg i bønn og syndsbejknelse/skriftemål. Sakramentene og de kristne kardinaldydene fremheves som en god vei der det er nok å trene på for de fleste av oss. Dette er spennende lesning fra to prester i vår lutherske kirke. ”En ubetydelig, men god handling, betyr langt mer for å myke opp hjertet enn gudelig snakk. Kjærlighetens gjerninger kan ikke bli hverdagslige nok.” (s 174) Det er mindre av tradisjonell luthersk antropologi i denne boken

og mer av dynamiske, etiske perspektiv på livet for den enkelt av oss, og i samlivet. Et av disse originale bidragene finnes i underkapitlet ”Hva slags person ønsker du å være?”, der nettopp de omtalte kardinaldydene står i fokus. Når det gjelder det påtrengende spørsmålet om homofilt samliv, er boken også åpen i forhold til den enkeltes samvittighet, ”fordi det ofte ikke finnes entydige svar... Store deler av kirken, særlig i Vesten, vil i dag overlate spørsmålet om homofilt samliv – innenfor rammen av kjærlighet og troskap – til den enkeltes samvittighet.” (s 189) Men i forhold til ekteskap som blant annet handler om begge parter ”uavkortete ansvar og omsorg for eventuelle barn”, er boken tydelig: ”Kirken kan vanskelig støtte ordninger som vil frata barna deres rett til å kjenne sin mor og far, eller ordninger som legger opp til at barn ikke skal vokse opp med mor og far... En ting er at livets omstendigheter gjør at noen vokser opp uten mor og far, noe annet er det å *planlegge* at barnet skal vokse opp uten en av dem.” (s 188)

Avslutningskapitlet ”Fullført” er apologetisk interessant og stimulerer både tanken og troen. Her er kraftige oppgjør med både religiøse og politiske utopier. Guds dom er på den ene siden skildret som viktig og nødvendig; all rettferdighetsforståelse krever en dom. Helvete og fortapelsen får på den andre siden en nyansert omtale, ikke minst språklig, og ender på mange måter med spørsmålet og håpet om ”alle tings gjenopprettelse” (apokatastasis, s 209).

Det er en glede å anbefale denne boken, ikke bare til prester og teologer, heller ikke bare til dem som ikke tar alle svar for gitt. Det er en bok mange av oss trenger i dag, til den åpne og langsomme samtalen om kristen tro. Den er skrevet med en poetisk nerve, men er som nevnt tydelig bibelforankret og lite spekulativ. Noen vil kanskje si at boken nærmer seg andaktsformen her og der. Med ordets egentlige betydning (andenken = tenke over/grunde på) er dette absolutt saksvarende – ikke i form av åndeliggjøring eller sentimentalisering av den kristne tro. Langt i fra! Boken bekrefter derimot at teologi er oppbyggelig og trosstimulerende.

Øystein Bjørdal

SØNDAGSTEKSTEN

ØYSTEIN I. LARSEN - EGIL MORLAND - SJUR ISAKSEN

ASKEONSDAG - 1. SØNDAG I FASTETIDA
2. SØNDAG I FASTETIDEN

ASKEONSDAG

5. MARS 2014

Prekentekest: Matt 6,1–6.16–18

Lesetekster: Joel 2,12–13; 1 Pet 3,18–4.2

Liturgisk farge: Fiolett

BETRAKTNING

”Min Far, er det mulig, så la dette beger gå meg forbi... Koteletten i kjøleskapet går ikke meg forbi.

En dag uten mat bør jeg da kunne gjennomføre! Kjenne et snev av sult, det som millioner av mennesker – også barn – daglig plages med. Og de uten håp om mer mat i morgen. Jeg har et velfylt kjøleskap å dukke ned i til frokost i morgen tidlig... Den evinnelige murringen førte bare til at jeg ble mer og mer opptatt av maten. Like godt å spise noe for å kunne fortsette meditasjonen. Og det holdt da til et stykke utpå kvelden.” (Harald Bekken: Lovsang på en blåmandag, Oslo 1979. Fra en betraktning over: Bli her og våk med meg!)

Den katolske pave Frans rettet nylig oppmerksomheten mot kristendomsforfølgelse. I en preken advarte han verdens kristne mot å holde troen for seg selv eller å tone ned egen overbevisning for å tekkes aggressive og intolerante omgivelser. Ettergivelse på dette punktet ville, ifølge paven, stride mot kristendommens sanne vesen. ”De verdslige makter som prøver å gjøre religion til et privat anliggende forsøker virkelig å ødelegge Gud,” hevdet han, og oppmuntret alle kristne til å stå fast som Daniel inntil døden. Paven mente at enhver kristen burde stille seg følgende ransakende spørsmål: ”Tilber jeg Herren? Elsker jeg Herren Jesus Kristus? Eller spiller jeg denne verdens fyrstes spill.” (Fra en artikkel av generalsekretær Hans Aage Gravås på Stefanusalliansens hjemmeside)

TEKSTEN

I bergprekenens ramme setter Jesus søkelyset på de tre fromhetsytringer: Gaver, bønn og faste. Det gjennomløpende tema for alle tre forhold er at dette er en sak mellom Gud og den som gir, ber og faster. Det skal skje i det skjulte, dvs. unntatt andre menneskers oppmerksomhet. Det som gjøres, skal gjøres i det skjulte, *tå en kryptå*.

Den nye rettferdighet som overgår de skriftlærdes og fariseernes, 5,20, danner utgangspunkt for antitesene 5,21ff. De nytolker og radikaliserer budene og tegner det nye livet. Dette leder til en gjennomlysning av det nye livets fromhets-

uttrykk, 6,1ff. Som i antitesene settes det nye opp i motsetning til det gamle. Den nye rettferdigheten skal langt overgå deres som i folks øyne (og vel i egne) regnes som de fromme forbilder. De avsløres som *hyklere*, *hypokritas*, slike som spiller skuespill, v 2, 5 og 16.

Uttrykksmåten i de tre avsnittene forutsetter at disiplene praktiserte disse fromhetsytringene: ”Når dere ...”, og Jesus understøtter indirekte dette. Alle avsnittene nevner *lønnsaspektet*. Også slik står disse avsnittene fram som en videreføring av det foregående: ”... for stor er den lønn dere har i himmelen.” (5,12b) Matteus er opptatt av lønnsperspektivet; foruten her, se 10,41–42, også den store domsscenen, 25,31–46! Men dette problematiseres ikke i forhold til spørsmålet om de ”rene” motiver: Det må være lov å glede seg over å skulle få lønn for det gode, den lønn som Gud gir. Ordet for almisse, *eleemåsyne*, er avledet av ordet for barmhjertighet. Almisse (barmhjertighetsgaver til trengende), bønn og faste (avholdenhet en tid fra mat og drikke) skal fortsatt være viktige elementer i disippellivet. De kritiseres ikke, men motivene må tåle å bli gransket: Hvorfor gjør du dette? Gjør du dette for ses av mennesker eller av Gud?

Av disse tre avsnittene er det første og siste tatt ut til dagens tekst. Et hovedanliggende er advarselen mot å gjøre disse tingene for at mennesker skal se det: ”... for å bli sett av dem” (6,1). ”Be for å vise seg for folk...” (6,5) ”...for at folk skal se at dere faster...” (6,16). Alle disse fromhetsytringer kunne bli synlige for andre: Gavene i tempelkisten (Mark 12,41ff), bønn ved å utøve de faste bønnetidene der det kunne sees (Matt 6,5f). Faste kunne bli synlig for andre ved at det gikk sammen med å forsømme den daglige pleie av seg selv. Dette kontrasteres opp mot at ”din far som er i det skjulte,” ser det. For ham er også det indre åpent og synlig. Gudsforholdet kan ikke mennesker se. Derfor ligger det en frigjøring i å holde fast på dette perspektivet. Dette er en synsvinkel som også profetene kan fremheve (Jes 58,5–9a).

Loven påla faste på den store soningsdagen, ”fastedagen” (Apg 27,9). Men mange fastet frivillig utover dette, på Jesu tid gjerne to dager i

ukene (Luk 18,12), mandag og torsdag, mens de kristne menigheter markerte både sammenheng og brudd med dette ved å ha onsdag og særlig fredag som eventuelle fastedager. Jesu advarsel forutsetter at det har status å vise at man slik går utover lovens minimumskrav. Da ligger det en fristelse i å signalisere dette for omgivelsene, fordi dette gir egen gevinst i ens omdømme.

FRA TEKST TIL PREKEN

Faste og forsakelse kan ha mange ulike begrunnelser. Paulus peker på dem som ”nekter seg al” for å vinne på idrettsarenaen (1 Kor 9,24ff). I vår verden kunne vi føyd til alt fra helse og sunnhet og utseende til å ta kontroll over seg selv og til det som ligger i den ekstreme enden av skalaen, der terrorister og selvmordsbombere gir sitt liv og truer liv for ”sakens” skyld. Jesus går bakom det vi gir og gjør, og spør etter hvorfor. Hvilke motiver har du? Og enda mer nærgående: Hvor er din oppmerksomhet når du gir, ber og avstår fra det du kunne ha rett til? Midt i det forsakende livsmønster kan det ligge en forsterket selvopptatthet og en styrende oppmerksomhet på hva omgivelsene mener om deg – om meg. Men en slik motivgransking motvirker jo ikke uten videre selvopptattheten. Det ligger vel først og fremst et svar på dette i å forankre faste og forsakelse i en nådig Gud – der en eventuell lønn ikke er annet enn Guds frie nåde. Disse sporene leder mot fortellingen om fariseeren og tolleren i templet (Luk 18,9ff), han som hadde sin oppmerksomhet på andres blick på seg når han ba, mot ham som hadde ett blikkpunkt i sin bønn: Han sto for Gud alene.

Denne askeonsdagens tekst er talt i en setting der åpenlys fromhet ga gevinst. Jesus advarer mot å flagge med troen for egen æres skyld. Paven oppfordrer de kristne til ikke å gjemme bort sin tro, men å tåle belastningen og vanæren ved å bekjenne den åpent. Begge deler er aktuelle utfordringer i manges liv, og ikke minst i mitt eget liv. Men paven treffer vel umiddelbart min aktuelle situasjon bedre. Jesus kjenner også den virkelighet der troen koster og ikke gir gevinst i form av popularitet eller beundring (Matt 5,10–12), og ikke minst hans egne skjebne. Men i *min*

verden er det en større utfordring å holde fram min egne uforståelige, kanskje lite påaktete tro – og å leve med en smittsom og naturlig frimodighet. Skjønt, naturlig? Det naturlige er vel for meg en passe, dvs. en tilpasset tro som gir liten friksjon overfor omgivelsene, med minst mulige omkostninger på populariteten.

Gå i fred! Tjen Herren med glede, heter det som utgangshilsen. Noen kjenner behov for å si at vi ikke må glemme menneskene, og føyer til: Tjen Herren *og hverandre* med glede! Det burde vel være en nødvendig tilføyelse: Å ha sin oppmerksomhet mot Gud hjelper oss til å frigjøres fra alle andre hensyn og å slå på den barmhjertige samaritans grøftelys, med blikk for veikanten og hjelp til å sette egne planer og hensyn til side, med vilje til å stoppe for disse mine minste – også når det ikke synes for omgivelsene, å gå ut i dagen med Guds planer, ikke bare mine. Et nyttig fastetidsforsett: Ikke bare hva jeg skal unngå denne dagen, men hvem jeg skal angå.

PREKENSKISSE

En fastetid med oppmerksomheten på rett sted

- *Innover? Er det egne gevinster jeg søker?*
- *Utover? Er det andres oppmerksomhet jeg søker?*
- *Oppover! Når jeg begynner der, sendes jeg.*
- *Utover!*

SALMESPOR

676: Du åpner døren – *Og vi blir kalt til oppbrudd fra vårt mørke, satt sammen med 113: Ingen vinner frem til den evige ro, som ei seg veldig fremtrenger gir et spenst i salmeseddelen for dagen.*

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EM.
OEYSTEININGAR@GMAIL.COM

1. SØNDAG I FASTETIDA

9. MARS 2014

Preiketekst: Matt 4,1–11

Lesetekstar: 1 Mos 2,8–9;3,1–8 / Jak 1,12–16

Liturgisk farge: Fiolett

TIL DAGEN

Det verkar på meg som om askeonsdagen har mist terreng som markering av og innleiing til fastetida. Eg minnest elles onsdagane i fastetida i dei første åra som prest: turar til småstadar som kanskje berre fekk denne eine gudstenesta i året. Dei minna meg, og vonleg fleire, om denne spesielle tida i kristenlivet og kyrkjeåret. No er det gjerne 1. søndag i fastetida som får markera starten på denne viktige perioden i kyrkjeåret. Tekstane markerer då også sterkt det preget som tida fram til påske har.

I leseteksten frå 1 Mos er versa frå kap 3 (v 9–19) tekne bort i den nye tekstrekkja. Det meiner eg er ok. Det bør ikkje vera altfor mange tankar og motiv som krev merksemd før evangelieteksten vert lesen. Då stussar eg meir over at teksten frå Hebr 4 no er plassert på 4. s. i fastetida og erstatta med Jak 1, som m.a. seier at Gud ikkje vert freista av det vonde, og sjølv freistar han ingen (meir nedanf., under ”til preika”).

TIL TEKSTEN

Det er, slik eg ser det, ingen særlege utfordringar i grunnteksten. Samtalen mellom Jesus og Djevelen er ein kamp om ord – og om realitetar. Den viser oss at vi kan kjenna Guds ord på to måtar, anten ved at vi snur ordet mot Han som tala det, eller at vi bøyer oss for ordet, slik at det første bodet vert oppfylt: Du skal ikkje ha andre gudar enn meg!

Preikeperikopen kjem naturleg etter forteljinga om Jesu dåp. Anden har kome ned over Jesus, og

”sidan” førte Anden han ut i øydemarka. Som Israel og Elia var åleine med Gud i øydemarka, og gjennom det fekk erfara kva det er å vera utlevert til og avhengig av han, slik måtte Jesus gjennomføra sin eigen åndelege praksisperiode – i bøn og faste, i refleksjon og stille – og dermed: i kamp med åndsmakter som står Gud imot.

Temaet denne dagen har sin bakgrunn i dette forunderlege at Jesus var både sann Gud og sant menneske: Preiketeksten er ikkje ein fiffig stridssamtale med gitt utgang. Jesus var ”prøvd i alt” (Hebr 4, 15), ”på same måten som oss, men utan synd”. Eg har ikkje sjølv fasta i mange dagar, men eg veit likevel kva svolt er. Og eg trur eg forstår at freistaren då kan ha lettare spel med ein stakkar. Eg har også kjempa, utan eigentleg å ha den trua til Gud at han kunne seia dei forløysande orda som eg ville vera tilfreds med. Og eg har lidd nederlag.

Forteljinga summerer opp i seg kva det i praksis tyder å oppfylla jødefolkets ”shema” (5 Mos 6,5), at alt i oss, hjarte, sjel, vit og forstand elskar Gud, og gjennom det også nesten, slik Jesus legg dette ut i Matt 22, 34 ff (m/par.). På godt norsk: å stå imot alt det av ære, makt og rikdom, som freistar oss. Det er slikt som fører prestar på avvegar, og menneske bort frå Gud.

TIL PREIKA

Etter nyomsetjinga av Matt 6, 13 (sjette bøna i Fadervår) kan preika denne dagen gjerne presentera kyrkjelyden for nokre av vanskane både med den eine og den andre omsetjinga. Jakobs brev har vore brukt som argument for klokskapen i den nye omsetjinga, at vi skal be om ikkje å koma i freisting. Luther heldt på si side fast på paradokset. I den vesle katekismen vert orda ”før oss ikkje ut i freisting” forklart med at Gud ikkje freistar nokon, men at vi må be han ”verja og hjelpa oss så djevelen, verda og vår eigen hug ikkje får narra oss og lokka oss til vantru... Men vert vi freista til dette, bed vi om at vi må vinna siger til sist.”

Det siste er også poenget, at vi må vinna siger, slik Jesus gjorde det. Dersom vi på denne dagen seier noko om omsetjing og liturgi, så må det ikkje vera på ein teoretiserande og distansert

måte. Det skal dirra av gudstenesta (også) første sundagen i fastetida! Det står om livet, om vår sjels sæle.

I bokhylla på kontoret mitt har eg ei bok med ein talande tittel: *When Good Men Are Tempted*. Preposisjonen ”når” tyder ikkje: Om det skulle skje at også gode menn vert freista, så... Alle vert freista, og i det ligg det inga trøyst. For det store spørsmålet er korleis ein kan stå ut i freistinga – med tru og berga integritet. Alle menneske syndar. Men vi bed ikkje om tilgjeving for at vi er menneske. Vi bed om tilgjeving fordi vi syndar!

Tenk om det hadde vore så vel at bøna i Fadervår kan lesast som at det er mulig å unngå freistingane? Det hadde vore bra, av fleire grunnar, m.a. fordi eg ikkje er trygg på kor førebudde vi er til å halda ut. Noko av alvorret i saka er at Jesus ein gong seinare i livet brukte dei krasse avskilsorda: Gå frå meg, Satan!

Skal vi aktualisera og eksemplifisera i preika denne dagen? Det er jo ikkje vanskeleg. Ferieturar og ovale helger med ureining av luft, jord og vatn til følge, forbruk som vi for berre nokre tiår sidan ikkje ville trudd var mulig – personleg ureining gjennom stimuli på nett og i kanalar – blinde for den nære nauda. Vi vaklar til begge kantar og vel både velsigning og forbanning. Men formaninga i Rom 12, 2 står der: At det nye livet skulle omskapa oss, så vi får ”eit nytt sinn og kan dømma om kva som er Guds vilje: det gode, det som er til glede for Gud, det fullkomne”.

Jo, vi kan gjerne aktualisera. Men ver varsam: Vi gøymer oss ikkje bak andre. Vi gjer ikkje bot for andres synder. Det aller verste som kan koma ut av denne dagen, er at vi endar opp med å forkynna gjerningsrettferd. Då vil alt vera forfeila.

Elles: Det viktigaste og rettaste ein kristen kan seia om Djevelen, er at vi forsakar han. Lat oss denne dagen gjerne reflektera litt over forsakinga og trua i dåpsliturgien. Slik kan vi minna kvarandre om sambandet mellom Jesu dåp og kamp og kyrkjelyden sitt liv.

Kva vil vi med preika denne dagen? Dette: Jesu kamp er starten på vegen til Golgata. Når alle

svar stilnar, og vi ikkje – som Jesus – har meir å seia, så har vi likevel det: I Jesu død er vår siger. ”Guds Sønn har vært her nede og elsket oss til Gud” (119).

Eit mulig driv i preika på 1. søndag i faste:

Lat oss ikkje koma i freisting!

Dåpen og livet.

Jesu veg og siger – for oss.

EGIL MORLAND
FØRSTELEKTOR NLA HØGSKOLEN
EGIL.MORLAND@NLA.NO

2. SØNDAG I FASTETIDEN

16. MARS 2013

Prekentekest: Matt 15,21–28

Lesetekster: 1 Mos 32,24–30; Jak 1,2–8

Liturgisk farge: Fiolett

HVOR LIGGER OVERRASKELSEN I FORTELLINGEN?

Ganske ofte blir en bibelfortellings opprinnelige nytestamentlige provokasjon erstattet av en helt annen og motsatt provokasjon i vår egen samtid. Det er antagelig tilfelle med fortellingen om den kanaaneiske kvinnen. Vi blir provosert over en ekstremt dårlig og avvisende sjelesørgerisk praksis fra Jesus. Imøtekommenhet og interesse ser ut til å være fraværende hos en Jesus som vi forventer alltid skal være parat til å dekke menneskers

behov. I tillegg kan vi lese inn både kjønnsarroganse og etnisk arroganse i måten den ikke-jødiske kvinnen ble møtt på. Derfor er det en vanlig reaksjon både hos presten og menigheten: Dette er en vanskelig og provoserende fortelling, både å forkynne over og å høre på.

Hendelsen var oppsiktsvekkende da den utspant seg også, men av andre og delvis motsatte grunner. Den kanaaneiske kvinnen hadde trolig blandede følelser overfor en jødisk rabbi. Hun tilhørte et folk som sto i sterk motsetning til jødene. Kanaaneerne ble fordrevet da Josva førte israelsfolket inn i det lovede land. De delte ikke jødernes tro. Mistroen mellom disse folkene var gjensidig, og det var rett og slett umulig å tenke seg at Jesus og kvinnen skulle ha noe med hverandre å gjøre på den måten denne samtalen legger opp til. Den opprinnelige provokasjonen lå altså ikke i samtalen litt fiendtlige innledning, men i dens forsonende og helbredende avslutning.

Overraskelsen i fortellingen er det både kvinnen og Jesus som står for. Kvinnen drives over en grense av sin egen grenseløse fortvilelse og morskjærlighet. Jesus drives over den samme grensa fra motsatt kant av sin grenseløse medlidenskap og ettergivenhet. Slik oppstår det et møte som kanskje kan være en modell for mange av våre gudsmøter.

UTHOLDENHET

– EN SIDE VED MIN TRO?

Den kanaaneiske kvinnen drives av en så grenseløs fortvilelse og en like grenseløs kjærlighet til sin datter at hun ikke kan holde seg unna. Et rykte om nasareerens helbredende krefter var nok. Alt måtte prøves – for datterens skyld. Selv etter en relativt brysk avvisning ga hun seg ikke. Hennes utholdende kjærlighet kjente ingen grenser. Som sjelesørger har jeg ofte tenkt at det ville være hensiktsmessig å hjelpe mennesker til å forsone seg med sin skjebne, sin sykdom eller sine tap, heller enn å tviholde på helbredelseshåp. Min erfaring er jo at slikt skjer ganske sjelden, og at den ”gode resignasjon” derfor er et sannere sted å være enn det ”krampaktige håp”. Mange trenger å realitetsorientere seg;

vi skal alle miste; vi skal alle dø. Slik tenker en fornuftig prest som ikke selv er dypt inne i den fortvilelse og kjærlighet som utholder alt. Og jeg har måttet lære meg respekt for den tro og det håp og den kjærlighet som aldri gir opp. Så lenge jeg elsker, vil jeg også håpe, og så lenge jeg håper, vil jeg også be. Det trenger ikke være en motsetning mellom håp og realisme; de kan leve side om side. Det gjør de hos uendelig mange mødre og fedre som aldri gir opp i sin bønn for sine barn.

ETTERGIVENHET - EN SIDE VED MITT GUDSBILDE

Jesus viser uventede sider av seg selv i møte med kvinnen. Det uventede er egentlig ikke at han avviser henne. Vi hadde likt at han umiddelbart og med stor selvfølghet hadde tatt i mot kvinnen og helbredet hennes datter. Kanskje er vi til og med litt støtt på kvinnens vegne, Jesus ser ut til å sammenlikne henne med en løshund! Likevel tilsa all religiøs sømmelighet at denne kvinnen måtte tre i bakgrunnen. Jesus er ikke hennes fastlege; hun hører ikke til hans folk. Det uventede og grensesprengende finnes i hans *ettergivenesset*. Jesus lar seg bevege av kvinnens fortvilte tro og utholdende kjærlighet til sin datter. Himmelen og jordens Herre lar seg bevege av et enkelt, uvedkommende menneskes nød og tro. Denne bevegelsen er jo samtidig et av de første uttrykk for at Jesu frelsesgjerning var universell og strakk seg ut over det utvalgte folk. Det var alltid i Guds hensikt å frelse *verden*, ikke bare Israel, men det skulle en innstendig og fortvilt kvinne til for at denne hensikten skulle åpenbares.

Det er for mange en uvant og skremmende/forfriskende tanke at Jesus faktisk ble belært og overbevist av et annet menneske. Jesus var ikke utlært, for ingen som våger å utsette seg for livet, blir noensinne utlært. Hvis inkarnasjonen skal tas på alvor, vil det bidra til et menneskeligere gudsbilde. Problemet er at vi så ofte har forvekslet menneskelighet med synd. Det er ikke synd å snu eller forandre mening. Det er ikke synd å oppdage noe du ikke har sett før. Denne gangen ble Jesus belært av en kanaaneisk kvinne. Nøden

og kjærligheten til barnet har ingen grenser og kan ikke stoppes av religiøse konvensjoner, kjønn, folketilhørighet eller gammelt fiendskap. Guds rike åpner seg opp.

Guds grensesprengende og ettergivende kjærlighet blir aldri noe vi har krav på. Det finnes ingen ventelistegarantier. Men så er Guds kjærlighet heller ikke reservert for en bestemt type mennesker. Du trenger ikke vise vandelsattest eller medlemskort, eller skjønne det religiøse språket. Den utholdende fortvilelse og kjærlighet kan rettes mot Gud, av hvem som helst og når som helst. Jeg håper den får plass i søndagens gudstjeneste i kirken.

GRENSER SOM SPRENGES

Denne gudstjenesten holdes i en post-olympisk tid. Noen ganger skjer det ting vi aldri trodde var mulig. I 1960 benyttet Knut "Kuppert" Johannessen fastetiden til å vinne olympisk gullmedalje på 10 000 meter skøyter i Squaw Valley. Tiden 15.46.6 var en forbedring av Hjalmar "Hjallis" Andersens rekord fra 1952 med 46 (!) sekunder. I 2014 er det kanskje færre som bryr seg om skøyteløp, men fortsatt vil det være kirkegjengere blant oss som husker den dagen. Både før og siden er andre og mer avgjørende grenser sprenget eller flyttet. Mennesket har landet på månen; Berlinmuren er revet; ny teknologi har åpnet uanede landskap, både forlokkende og skremmende.

Bibelfortellingen om den kanaaneiske kvinnen handler om grenser som sprenget. Den forteller om en kvinnes grensesprengende *utholdenhet* i kjærligheten. Og den handler om Jesu grensesprengende *ettergivenesset* i kjærligheten. Det skjedde noe i traktene omkring Tyros og Sidon, som ingen hadde trodd var mulig.

TEKST OG BUDSKAP

V 21 Dro derfra – Kan også forstås som en *tilbaketrekning* fra konflikten som var i ferd med å oppstå med fariseerne. Samme ord er brukt av Matteus flere steder om Jesus (2,12; 4,12; 12,15; 14,13). Området ved Tyros og Sidon refererer til kystlandskapet nord for Karmel og altså utenfor det jødiske territorium. Tilbaketrekningen var

trolig et forsøk på å hindre konflikten i å eskalere. Timen er ennå ikke kommet.

V 26 Hundene – *kynarios*. Fortellingen gir oss ikke innblikk i hva slags hunder det siktes til, men trolig er det hushunder, i motsetning til gjeterhunder som ble brukt på gårdene. Et poeng i bildet er at hundene eksemplifiserte det urene, i motsetning til sauene som av Jesus ofte blir brukt som betegnelse for dem som er under beskyttelse av Den gode gjeter. Den kanaaneiske kvinnen utnytter det stramme bildet og henter ut av det et lite halmstrå av håp: Noen smuler er nok for meg.

SALME:

JESUS DIN SØTE FORENING Å SMAKE

*Nådigste Jesus, nå vil jeg meg binde
ved dine løfter, din trofaste pakt:
Hver den som ber og som leter, skal finne!*

*Så har de sanndrue lepper jo sagt.
Jeg vil med kvinnen fra Kanaans egne
rope i lengsel og aldri bli still
før du på bønnen til slutning må tegne:
Amen, ja amen, deg skje som du vil!*

(NOS 2013: 158,5)

PREKENSKISSE

Kjærlighet og fortvilelse som drivkraft

- I mitt liv: Om ikke å gi opp å komme til Jesus.
- I Jesu liv: Om å la seg utsette for verdens nød. Lykke til!

SJUR ISAKSEN
UNIVERSITETSLEKTOR, MF
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTING

AGDER OG TELEMARKE BISPEDØMME

Agder og Telemark bispedømmeråd har i møte den 10. desember 2013 gjort følgende vedtak:

Runar Foss Sjøstad ble tilsatt som sokneprest i Lister prosti med Lista og Herad sokn som tjenestested.

Runar Foss Sjøstad har tatt i mot stillingen.

Magnus Malm

KJENNETEGN**Å søke Guds nærvær i en kaotisk tid**

399,-

Den svenske forfatteren og sjelesørgeren Magnus Malm skriver om kjennetegnene på Guds nærvær i vår hverdag.

Sammen med den nye boken kommer et armbånd. Det er ment som en praktisk hjelp til å daglig holde fast ved kjennetegnene krybben, korset og ringen.

Vårt Land skriver: *"For svensken er bønn intet mindre enn et mirakel, fordi han ikke kan tenke seg noe annet som kan forandre menneskers liv så dypt og knytte oss til kilder bortenfor alt vi ser."*

www.lutherforlag.no
www.bokogmedia.no

Marian Nygård

JEG HAR JO ET GODT LIV

299,-

Marian Nygård forteller om livet med en alvorlig syk gutt. Om møte med helsevesen og sosialordninger, om familieliv, fortvilelse og håp, om jublende glede og overveldende takknemlighet.

Hun forteller ærlig og nakent, og hun tør å stille de store spørsmålene. Om troen på en Gud som ser oss og som kan gripe inn i livene våre.

Les den utrolige historien om sønnen Adrians helbredelse.

www.lutherforlag.no
www.bokogmedia.no

Det teologiske Menighetsfakultet arrangerer i samarbeid med godkjent kurssted

PASTORALKLINISK UTDANNING (PKU) – 20 studiepoeng

Utvidet tidsramme okt. 2014 – april 2015 ved Haraldsplass Diakonale Sykehus, Bergen

Tid:	Tre innføringsdager i uke 43 (20.-22.okt. 2014) + fem hele kursuker, uke 48, 3, 8, 12 og 17. Tilsammen 28 kursdager. I tillegg anbefales 10 dager til for- og etterarbeid. Forbehold om endring av kursuker før endelig opptak.
Kursavgift:	kr. 25 000.-
Søknadsfrist:	15. mars 2014
Kursleder:	Sykehusprest John Kristian G. Rolfsnes, godkjent veileder i PKU
Læringspraksis:	Hjemmemenighet / egen stilling
Bolig:	Eget ansvar. Stiftelsen Bergen Diakonissehjem kan evt. være behjelpelig med leie av hybel på stedet.
Adresse:	HDS, Ulriksdal 8, 5009 BERGEN
Mer informasjon:	John Kristian G. Rolfsnes, tlf 55 97 85 31 eller via e-post: john.kristian.rolfsnes@haraldsplass.no

Søkere registrert i Kompetansekartet søker via dette. Øvrige søkere sender søknad på eget skjema tjenestevei til Presteforeningen, Pb. 437 Sentrum, 0103 Oslo. Godkjent søknadsskjema og mer informasjon om PKU og søknadsprosedyre fås ved henvendelse direkte til Haraldsplass.

NB: Kopi av søknaden eller utskrift fra kompetansekartet skal sendes kursleder innen søknadsfristen. Vedleggene sendes direkte til kursleder etter at arbeidsgiver har innvilget permisjon/ anbefalt søknaden.

PKU er sjelesorgfaglig prosesslæring via praksis, refleksjon, teoretisk studium og veiledning. En vesentlig del av utdanningen er utøvende (klinisk) tjeneste. Utdanningen rettes spesielt mot prester og diakoner, men også andre kirkelige medarbeidere kan søke. Opptak skjer på bakgrunn av søknad anbefalt av arbeidsgiver, innsendte vedlegg og opptaksintervju. Ved stor søkertilgang blir søkere i utøvende tjeneste normalt prioritert.

PKU- emnene inngår med 20 studiepoeng i MFs videreutdanningsprogram *Master i klinisk Sjelesorg, 120 stp*. PKU 501 kan også inngå med 20 stp i videreutdanningsprogrammet *Erfaringsbasert master i praktisk teologi, 90 stp*. Et 5 stp kortkurs i et aktuelt sjelesorgfagligemne kan evt. inngå i PKU kurset som et tillegg.

Det teologiske Menighetsfakultet arrangerer i samarbeid med godkjent kurssted

PASTORALKLINISK UTDANNING (PKU) – 20 stp. våren 2015

11 sammenhengende uker våren 2015 ved Lovisenberg Diakonale Sykehus i Oslo

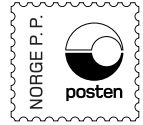
Tid:	15. januar til 20. mars 2015
Kursavgift:	kr. 25 000.-
Søknadsfrist:	15. mars 2014
Kursleder:	Sykehusprest Bergljot Hauglid, godkjent veileder i PKU
Læringspraksis:	Avdelinger ved Lovisenberg Diakonale Sykehus
Bolig:	Det kan søkes om rimelig hybel på stedet
Adresse:	LDS, 0440 OSLO
Mer informasjon:	Bergljot Hauglid, tlf. 23 22 50 00 eller bergljot.hauglid@lds.no

Søkere registrert i Kompetansekartet søker via dette. Øvrige søkere sender søknad på eget skjema tjenestevei til Presteforeningen, Pb. 437 Sentrum, 0103 OSLO. Godkjent søknadsskjema og mer informasjon om PKU og søknadsprosedyre fås ved henvendelse direkte til Lovisenberg.

NB: Kopi av søknaden eller utskrift fra kompetansekartet skal sendes kursleder innen søknadsfristen. Vedleggene sendes direkte til kursleder etter at arbeidsgiver har innvilget permisjon/ anbefalt søknaden.

PKU er sjelesorgfaglig prosesslæring via praksis, refleksjon, teoretisk studium og veiledning. En vesentlig del av utdanningen er utøvende (klinisk) tjeneste. Utdanningen rettes spesielt mot prester og diakoner, men også andre kirkelige medarbeidere kan søke. Opptak skjer på bakgrunn av søknad anbefalt av arbeidsgiver, innsendte vedlegg og opptaksintervju. Ved stor søkertilgang blir søkere i utøvende tjeneste normalt prioritert.

PKU- emnene inngår med 20 studiepoeng i MFs videreutdanningsprogram *Master i klinisk Sjelesorg, 120 stp*. PKU 501 kan også inngå med 20 stp i videreutdanningsprogrammet *Erfaringsbasert master i praktisk teologi, 90 stp*. Et 5stp kortkurs i et aktuelt sjelesorgfagligemne kan evt. inngå i PKU kurset som et tillegg.

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>